

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון — (16×4) — 64 נקודות
פרק שני
אנ: — (12×3) — 36 נקודות
פרק שלישי
סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (64 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה — 16 נקודות).

1. "טובים השניים מן האחד"

- א. (1) אליעזר עבד אברהם ערך מבחן כדי למצוא ליצחק כלה בעלת תכונה מסוימת. מהי התכונה הזאת, ומדוע חשוב שלכלה של יצחק תהיה דווקא תכונה זו?
- (2) אליעזר עבד אברהם ביקש רשות מבני המשפחה של רבקה לקחת את רבקה ולהשיא אותה ליצחק. מה הייתה התגובה של בני המשפחה, ומה למד רש"י מתגובה זו בנוגע לנישואין?
- (8 נקודות)
- ב. (1) בנוגע למצוות פרייה ורבייה כתב בעל ספר החינוך: "והמבטלה ביטל עשה, ועונשו גדול מאוד". הסבר את הטעם למצוות פרייה ורבייה, וכתוב מדוע עונשו של המבטל מצווה זו גדול מאוד.
- (2) לפי הרמב"ם, הסבר מדוע ילדים צריכים להיוולד במסגרת נישואין בלבד.
- (8 נקודות)

2. יצר ויצירה

- א. הרב יצחק בר ששת (הריב"ש) דן במקרה שבו אישה התלוננה שהשכן שלה הטריד אותה. לאישה לא היו הוכחות או עדים, והשכן הכחיש את טענותיה כלפיו.
- (1) מה פסק הריב"ש בעניין העונש לשכן, ומדוע?
- (2) הריב"ש קבע כמה הוראות שנועדו למנוע מן השכן להטריד אישה זו. כתוב שתי הוראות.
- (8 נקודות)
- ב. "והיה מחניך קדוש" (דברים, כ"ג, ט"ו) — הסבר ציווי זה. (3 נקודות)
- ג. יש כמה הנחיות המיועדות לגברים ולנשים שנמצאים שעות רבות יחד במסגרת מעורבת. ציין שלוש מן ההנחיות האלה. (5 נקודות)

3. קידושין ונישואין

- א. המילים "ארוס" ו"ארוסה" בשינוי סדר האותיות הן "אסור" ו"אסורה".
למילה "אסור" יש שתי משמעויות הסותרות זו את זו.
(1) מה הן שתי המשמעויות?
(2) הסבר כיצד כל אחת מן המשמעויות האלה באה לידי ביטוי בחיי הזוג בתקופת האירוסין.
(6 נקודות)
- ב. במשנה יש שני ביטויים לתיאור פעולת הקידושין: "האישה מתקדשת" ו"האישה נקנית".
הסבר מהי המשמעות של כל אחד משני הביטויים האלה. (6 נקודות)
- ג. נוהגים לקדש אישה בטבעת. כתוב שני נימוקים למנהג זה. (4 נקודות)

4. בניית הבית

- א. "שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה..." (שבת, פרק ב', משנה ז').
הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל") דייק בלשון המשנה שכתוב בה "בתוך ביתו" ולא "לבני ביתו".
מה למד הרב ישראל ליפשיץ מדיוק זה? (3 נקודות)
- ב. כבר בשלבי ההיכרות הראשונים בין בני זוג, עוד לפני החתונה, אפשר להבחין בדרכי התנהגות של בן או בת הזוג שיכולות להעיד על אופי אלים.
ציין שלוש דרכי התנהגות כאלה, וכתוב מה צריך לעשות במקרה שמבחינים בהן. (7 נקודות)
- ג. בכתובה מוזכרות התחייבויות של הבעל כלפי אשתו: "ואני בעזרת ה' אעבוד... ואזון ואפרנס ואכלכל... ואלביש אותך... בנאמנות" (תורגם מן הארמית).
(1) מהי מטרת החזרות המרובות על התחייבות הבעל לפרנס את אשתו?
(2) מה לומדים מן המילה "בנאמנות" בנוגע להתחייבות הבעל לפרנס את אשתו?
(6 נקודות)

5. גירושין

- א. על פי ספר החינוך, יש כמה טעמים לציווי של התורה לכתוב גט ולא לגרש אישה בדיבור בלבד.
כתוב שני טעמים לציווי זה. (6 נקודות)
- ב. (1) הסבר מהו "גט מעושה".
(2) ציין שני מקרים שבהם מותר לכפות על איש לתת גט לאשתו.
(5 נקודות)
- ג. (1) הסבר מה הן "הרחקות דרבנו תם".
(2) כתוב שתי דוגמאות להרחקות אלו.
(5 נקודות)

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני (36 נקודות)

אם למדת **פרקים א'-י"א מהחוברת**, ענה על שלוש מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 12 נקודות).

6. יצר ויצירה

- א. (1) הסבר מדוע דווקא יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם.
- (2) "וזהב את ה' א-להיך בכל לבבך..." (דברים, ו', ה'). 'בכל לבבך' – בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע".
(ברכות, פרק ט', משנה ה')
- על פי הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל"), הסבר כיצד על האדם לעבוד את ה' ביצר הרע שלו.
(6 נקודות)
- ב. על פי הרב אלישע אבינר, אדם הנלחם ביצר הרע הוא כאדם המטפס על הר גבוה. הסבר את הדימוי הזה.
(6 נקודות)

7. מצוות עונה

- א. "אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע" (שמות, כ"א, י').
(1) הסבר בלשונך את שלוש החובות שבפסוק זה.
- (2) כתוב מהו ההקשר בתורה שבו מוזכרות חובות אלו, והסבר כיצד למדו חכמים מפסוק זה את חובות הבעל לאשתו.
(8 נקודות)
- ב. "אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו... ראוי לו... שינהיג עצמו בקדושה" (רמב"ם, הלכות דעות).
על פי הרמב"ם, כתוב שני דברים שאדם צריך להקפיד עליהם בזמן קיום חיי אישות. (4 נקודות)

8. טומאה וטהרה

- א. "... לא מחיצת ברזל חוסמת בעדו, אלא ערוגה של שושנים... הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי מונעת בעדו מלעשות מעשה" (הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, חמש דרשות, עמ' 65).
הסבר ציטוט זה בהקשר של חיי הנישואין. (5 נקודות)
- ב. ספר החינוך הציע שני טעמים לטבילה במקווה:
 1. "כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה".
 2. "יש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא".
 לפי כל אחד מן הטעמים, הסבר מדוע הטבילה היא במים. (7 נקודות)

9. כיסוי ראש

א. הרב משה סופר ("חתם סופר") החמיר בהלכות כיסוי ראש. כתוב חומרה אחת שהוא החמיר. (3 נקודות)

ב. (1) הרב אליקים אלינסון כתב כמה טעמים לחובת כיסוי הראש, ודחה שניים מהם.

טעם ראשון שהוא דחה: "למנוע מהגברים הרהור עבירה".

טעם שני שהוא דחה: "חובת הכיסוי מיועדת לשמש אות וסמל לאישה הנשואה".

כתוב מדוע הוא דחה כל אחד משני הטעמים האלה.

(2) על פי הרב אליקים אלינסון, מהו הטעם הנכון לחובת כיסוי הראש?

(9 נקודות)

10. שאלות קצרות

ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 6 נקודות).

א. איש ואישה שאינם נשואים זה לזה רשאים להיות יחד באותו חדר אם בעלה של האישה נמצא בעיר. הסבר מדוע.

ב. כתוב את שני התנאים הנדרשים כדי לברך שבע ברכות בשבעת ימי המשתה.

ג. הסבר את המושג "דת יהודית", וכתוב מהו סוג כיסוי הראש הנדרש על פי "דת יהודית".

עליך לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שלישי (36 נקודות)

אם למדת **פרקים א'-ו', י'-י"ד מהחוברת**, ענה על שלוש מן השאלות 11-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

11. יצר ויצירה

- א. (1)** הסבר מדוע דווקא יצר התאוה בין המינים הוא היצר החזק ביותר של האדם.
- (2)** "וזהב את ה' א-להיך בכל לבבך..." (דברים, ו', ה'). 'בכל לבבך' – בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע".
(ברכות, פרק ט', משנה ה')

על פי הרב ישראל ליפשיץ ("תפארת ישראל"), הסבר כיצד על האדם לעבוד את ה' ביצר הרע שלו.
(6 נקודות)

- ב. (1)** על פי הרב אלישע אבינר, אדם הנלחם ביצר הרע הוא כאדם המטפס על הר גבוה. הסבר את הדימוי הזה.
(6 נקודות)

12. מחויבויות שבין איש לאשתו

א. (1) על פי התורה, הבעל חייב לאשתו שלושה דברים: "שְׁאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעֲנִתָּהּ" (שמות, כ"א, י').

- (1)** מה הפירוש של "שארה"?
- (2)** מה הם שני כללי היסוד המסדירים את זכות האישה בקבלת "שארה"?
(7 נקודות)

- ב. (1)** מהו הסכום הבסיסי שהבעל מתחייב בכתובה לתת לאשתו במקרה של פירוק המשפחה?
- (2)** מדוע נקבע סכום זה?
(5 נקודות)

13. קרבה בין האיש לאישה

א. (1) "אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע" (שמות, כ"א, י').

- (1)** הסבר בלשונך את שלוש החובות שבפסוק זה.
- (2)** כתוב מהו הֶקְשֵׁר בתורה שבו מוזכרות חובות אלו, והסבר כיצד למדו חכמים מפסוק זה את חובות הבעל לאשתו.
(8 נקודות)

- ב. (1)** "אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו... ראוי לו... שינהיג עצמו בקדושה" (רמב"ם, הלכות דעות).
- על פי הרמב"ם, כתוב שני דברים שאדם צריך להקפיד עליהם בזמן קיום חיי אישות. (4 נקודות)

14. סוגה בשושנים — קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. "... לא מחיצת ברזל חוסמת בעדו, אלא ערוגה של שושנים... הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי

מונעת בעדו מלעשות מעשה" (הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, חמש דרשות, עמ' 65).

הסבר ציטוט זה בהקשר של חיי הנישואין. (5 נקודות)

ב. ספר החינוך הציע שני טעמים לטבילה במקווה:

1. "כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה".

2. "יש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא".

לפי כל אחד מן הטעמים, הסבר מדוע הטבילה היא במים. (7 נקודות)

15. שאלות קצרות

ענה בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 6 נקודות).

א. איש ואישה שאינם נשואים זה לזה רשאים להיות יחד באותו חדר אם בעלה של האישה נמצא בעיר. הסבר מדוע.

ב. כתוב את שני התנאים הנדרשים כדי לברך שבע ברכות בשבעת ימי המשתה.

ג. מה הם שני התנאים ההכרחיים לטבילה כשרה במקווה טהרה כשר?

בהצלחה!